

LANDINFO TEMANOTAT

LANDINFO TEMANOTAT er utarbeidet av
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon
(LANDINFO).

LANDINFO TEMANOTAT kan inneholde utvalg,
sammenstilling og vurderinger av informasjon fra en rekke kilder,
samt LANDINFOs vurdering av enkelte eller flere av de refererte

kildene.

REGION: Afrika

LAND: Uganda

DATO: 14. juni 2007

TEMA: Situasjonen for politisk opposisjonelle i Uganda etter valgene i 2006, forhold knyttet til internflyktningssituasjonen i Nord-Uganda, og straffereaksjoner for våpensalg til opprørere.

Bakgrunn

Det første flerpartivalget i Uganda på 25 år som ble gjennomført i februar 2006, var ifølge de fleste politiske observatører et fremskritt for demokratiet i landet. Den fremste utfordreren til president Museveni- Kizza Besigye¹, fikk 37 % av stemmene under presidentvalget, og hadde dermed en fremgang på 10 % fra valget i 2001. EUs valgobservatører pekte på at valgene ble gjennomført på en teknisk tilfredsstillende måte, men at forholdet mellom opposisjonen og National Resistance Movement (NRM) ikke var jevnbyrdig, og hovedårsaken var at NRM-systemet var finansiert av staten.

Besigyees parti Forum for Democratic Change (FDC) anklaget regjeringen for valgfusk, men Høyesterett avslo Besigyees krav om omtelling av stemmene i presidentvalget.

President Museveni og NRMs maktbase

De fleste observatører er enige i at president Museveni og National Resistance Movement (NRM) har betydelig støtte i den ugandiske befolkningen². På tross av at det ikke var et jevnbyrdig

¹ Kizza Besigye vendte tilbake til Uganda i oktober 2005 etter fire års eksil i Sør-Afrika. I november samme år ble han arrestert og anklaget for å tilhøre opprørsbevegelsen People's Redemption Army (PRA), hvilket han benektet. Han ble også anklaget for høyforræderi, terrorisme, illegal våpenbesittelse og voldtekt. I mars 2006 ble Besigye funnet ikke skyldig i voldtekt, men anklagene om høyforræderi ble opprettholdt, og rettsaken mot han fortsatte i juni i år.

² NRM fikk 275 av 333 seter i Nasjonalforsamlingen etter valgene.

forhold mellom opposisjonen og regjeringen under fjorårets valg, viste valget at NRM fortsatt har stor appell i befolkningen, særlig på landsbygda hvor 80 % av befolkningen bor, og blant de eldre lag av befolkningen som fortsatt ser Museveni som sin redningsmann etter årene med borgerkrig. Det politiske grunnlaget for Musevenis styre har lenge vært støtten i landets sørlige og vestlige deler, og den relativt store oppslutningen om NRM bekreftes ifølge observatører også av meningsmålinger.

Situasjonen for opposisjonen.

I løpet av de siste månedene har det vært flere demonstrasjoner mot regimet i ulike saker, og myndighetene har reagert hardt mot disse demonstrasjonene med bruk av tåregass. Opposisjonsparlamentarikere har også blitt arrestert for kortere perioder.

Det er ulike syn på hvorvidt den økte politiske spenningen er et resultat av at myndighetene har åpnet opp for flerpartisystem og mer åpen debatt, eller om det er et uttrykk for at regimet har blitt mer repressivt. Ifølge en velorientert diplomatisk kilde i Kampala er den økte spenningen mest sannsynlig en kombinasjon av disse faktorene.

Det er for øvrig ikke bare opposisjonen som er åpne i sin kritikk av regimet og presidenten. President Museveni har advart om innstramminger, men mediene er fortsatt relativt frie, ikke minst i regional sammenheng. Rettsvesenet gjennomførte også en høyst uvanlig streik etter at politistyrker invaderte Høyesterett og arresterte PRA-mistenkte³ som var løslatt mot kausjon i mars i år.

Det sivile samfunn er også åpent kritiske til regimet i flere saker, og den mer restriktive NGO-lovgivningen som er innført, har ikke kneblet NGOene så langt. Parlamentet brukes ikke bare av opposisjonen som en plattform for å få oppmerksomhet om sin politikk, men også av Musevenikritiske NRM-parlamentarikere. Det er ifølge ulike kilder økende misnøye innad i NRM med Musevenis styreform, og regimet begynner å bli preget av slitasje.

Forum for Democracy and Change

Det viktigste opposisjonspartiet i Uganda er Forum for Democracy and Change (FDC), som har sin største oppslutning i de østlige delene av landet, i Nord-Uganda, og i større byer som Kampala. Partiet har også mange posisjoner i lokalpolitikken. Rettsaken mot Kizza Besigye, Musevenis ledende motstander under presidentvalget, fortsetter. Men oppmerksomheten rundt

³ People's Redemption Army, PRA antas å være en opprørsgruppe med tilhold i Ituri i DRC. Ugandiske myndigheter hevder at medlemmer av Forum for Democratic Change, FDC har vært aktive i PRA. En rekke opposisjonelle har blitt arrestert på bakgrunn av slike anklager, men det er ikke funnet noen bånd mellom PRA og FDC. Mange observatører mener at PRA ikke utgjør noen trussel mot sikkerheten i landet, andre tviler på at bevegelsen eksisterer fordi den ikke skal ha utøvd militær aktivitet innenfor landets grenser. Enkelte av dem som har blitt fengslet på bakgrunn av PRA-anklager har innrømmet kontakt med PRA, men har senere gitt uttrykk for at tilståelsene ble gitt under press (HRW 2005). Ni personer anklaget for PRA-tilhørighet ble holdt fengslet etter kjennelser i militære domstoler. Høyesterett hadde imidlertid underkjent militærdomstolenes myndighet i disse sakene. Etter at Høyesterett løslot de ni, ble de på nytt arrestert inne på domstolens område 1. mars 2007.

denne saken er betydelig redusert etter valget. Besigye oppholder seg fortsatt i Uganda, han er fri mot kausjon mens rettsaken pågår, og han har også reist til utlandet ved flere anledninger. Besigye og FDC har først og fremst basert sin virksomhet på kritikk av NRM og andre angrep på Museveni. FDC fremstår ifølge observatører som mindre konstruktive for mange, fordi de sjelden snakker om sitt eget politiske program. FDC har gjort kamp mot presidentens intensjon om å gi bort deler av Mabira-skogen⁴ til en hovedsak, men partiet har den svakeste plattformen for miljø i sitt program sammenlignet med alle andre partier i landet.

Besigye har også kommet med antydninger om at bruk av vold nå er den eneste utveien for den politiske opposisjonen i Uganda. Andre ledende FDC-politikere har imidlertid tatt avstand fra slike utsagn.

Minst 40 personer sitter fortsatt fengslet anklagde for landsforræderi og samarbeid med PRA. Mange av dem har vært fengslet siden 2001 uten rettergang, og flertallet har blitt utsatt for tortur⁵. Syv personer har tilstått for å få amnesti, men de tilbakeholdes fortsatt i såkalte "safe houses" i henhold til informasjon fra to personer som har rømt⁶. Det er ikke rapportert om langvarige fengslinger av ordinære opposisjonsmedlemmer etter valgene i 2006.

Det forekommer opplysninger om at myndighetene sanksjonerer politiske mord, men disse opplysningene har ikke kunnet verifiseres av uavhengige kilder, og det foreligger heller ikke bekreftet informasjon om politiske forsvinninger^{7 8}.

Situasjonen for befolkningen i Nord-Uganda

Mellom 1. 5 og 1.8 millioner mennesker er internflyktninger i Nord-Uganda. Dette utgjør ca 90 % av hele befolkningen i regionen. Det finnes mer enn 200 leire⁹ for internflyktingene og enkelte huser mer enn 60 000 mennesker. Nesten 70 % av dem har ingen pengebaseret inntekt, og 95 % av alle internflyktninger i nord lever i absolutt fattigdom¹⁰.

⁴ To menn av asiatiske opprinnelse og to andre ble drept av en mobb under demonstrasjoner 12. april 2007 i Kampala. Politiet brukte både levende ammunisjon og tåregass for å tvinge demonstrantene til å spre seg. Protesten var rettet mot et datterselskap av Mehta Group, som eies av ugandere av asiatiske opprinnelse. Selskapet ønsker å hogge ned en del av regnskogsreserven Mabira for å utvide sine sukkerplantasjer. Anti-indiske understrømmer i samfunnet kom på denne måten til uttrykk siden det selskapet som vil nyte godt av landet som i dag er dekket av skog er delvis indisk eiet. Dette var noe av bakgrunnen for at irregulære militser med tilknytning til sikkerhetsstyrkene begynte å slå ned på demonstrasjoner på en hard måte. 20 mennesker som mistenkes for å være ledere av protesten, ble arrestert, og politiet tilbød spesielle sikkerhetsgarantier til indere i Kampala. Flere biler av asiatiske opprinnelse ble angrepet, biler ble brent og et hindutempel angrepet. Regjeringen besluttet i etterkant av sammenstøtene å suspendere beslutningen om å gi bort skogsarealene inntil myndighetene har utarbeidet en policy for bruk av slike landområder.

⁵ Regeringskansellet, Sverige. Månsklig rettigheter i Uganda 2006.

⁶ ibid

⁷ ibid.

⁸ I henhold til US State Department Country Reports on Human Rights Practices, skal et medlem av FDC ha forsvunnet i mai 2006, men man har ikke kunne verifisere omstendighetene rundt hans forsvinning.

⁹ Leirene ble etablert for å nedkjempe LRA og for å gjøre det mulig for hæren å beskytte sivilbefolkningen. Samtidig måtte leirbefolkningen delvis oppgi sin bevegelsesfrihet på grunn av sikkerhetssonene som ble etablert rundt leirene.

Internflyktningene i Nord-Uganda har i motsetning til de aller fleste internflyktninger (og flyktninger) i andre land, ikke flyttet langt fra sine opprinnelige hjemsteder. Bare 5 % av leirbefolkningen oppholder seg i et annet distrikt enn der de ble født, en av fire oppholder seg på samme sted som der de ble født, og ytterligere 40 % bor i det samme sub-county som der de ble født. Dette innebærer at to av tre internflyktninger i Nord-Uganda bor i samme sub-county som der de ble født¹¹.

Forholdene i leirene er svært dårlige, og ifølge WHO's studie over dødelighet i leirene fra 2006, dør 1 000 mennesker hver uke på grunn av vold og dårlige helseforhold. Det er ikke tilstrekkelig tilgang på vann, helsetilbud og sanitære fasiliteter. FN's tidligere koordinator for humanitære spørsmål, Jan Egeland, besøkte Uganda høsten 2003 og uttalte at situasjonen i Nord-Uganda framsto som en av verdens verste humanitære kriser. Den humanitære bistanden er fortsatt ikke i samsvar med krisens omfang, og den ugandiske regjeringens egen innsats er dessuten begrenset¹².

Enkelte leire har eksistert i en årrekke, men antallet økte dramatisk i forbindelse med regjeringsstyrkenes offensiv mot LRA som startet høsten 2001¹³. Antallet flyktninger økte da med mer enn 300 %, og mange ble tvangsflyttet til leire. Sivilbefolkningens muligheter til å bevege seg fritt utenfor leirene har blitt begrenset av hæren, men dette har endret seg den senere tiden¹⁴.

Fredsforhandlinger mellom LRA¹⁵ og regjeringen ble innledet i Juba i Sør-Sudan i juli 2006, og en avtale om opphør av fiendtligheter¹⁶ ble inngått i august 2006. Denne avtalen utløp i slutten av

Disse sikkerhetssonene varierer fra 300 m til flere kilometer i omkrets. Til tross for dette oppleves situasjonen som utrygg for leirbefolkningen. Ifølge en undersøkelse gjennomført i 2005 (Northern Uganda Internally Displaced Persons Profiling) var 98 % av innbyggerne redde for å forlate leiren for å hente brensel, og mer enn 60 % var også redde for å være i leirene.

¹⁰ Civil Society Organizations for Peace in Northern Uganda, 2006

¹¹ Northern Uganda Internally Displaced Persons Profiling, 2005.

¹² Regeringskansliet, Sverige. Mänskliga rättigheter i Uganda 2006.

¹³ Mønsteret på befolkningsforflytningene er ulikt i de tre aktuelle distriktene Gulu, Kitgum og Pader. Mens mer enn halvparten av befolkningsforflytningene i Gulu skjedde i perioden 1995-2001, foregikk befolkningsforflytningene i Kitgum og Pader i all hovedsak etter Operation Iron Fist som ble innledet i september 2001 (Northern Uganda Internally Displaced Persons Profiling, 2005).

¹⁴ Landguiden, Svensk Utrikespolitisk Institut

¹⁵ Lord's Resistance Army, LRA har utført grove og systematiske overgrep mot sivilbefolkningen. Den internasjonale strafferettsdomstolen offentliggjorde høsten 2005 arrestordre på fem LRA-ledere for forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser.

¹⁶ CHA, Cessation of Hostilities

februar i år og ble fornyet i april. Selv om avtalen har bidratt til en forbedring av sikkerhetssituasjonen som har bidratt til større bevegelsesfrihet og muligheter for befolkningen til å dyrke jorda, og færre menneskerettighetsbrudd, er den generelle sikkerhetssituasjonen fortsatt flytende, og majoriteten av internflyktningene i Nord-Uganda lever under svært vanskelige forhold.

Konflikten i nord har blitt forsterket av væpnede konflikter mellom ulike befolkningsgrupper i Karamoja-distriktet i Nordøst-Uganda, hvor omfattende tyverier av buskap, væpnede overfall og lovløshet for øvrig preger situasjonen. Rapporter om menneskerettighetsbrudd begått av regjeringssoldater i dette området økte sterkt i 2006 i forbindelse med en tvangsmessig avvæpningsprosess¹⁷.

Mangel på rapportering om overgrep, særlig i Nord-Uganda, er ifølge enkelte kilder et problem¹⁸. Frykt for represalier eller anklager om samarbeid med opprørerne hindrer rapportering, og politi finnes i prinsippet ikke i Nord-Uganda, der militæret utfører politioppgaver.

Tallanslag fra mai 2006¹⁹ indikerer at 362 000 personer hadde returnert til sine hjem i Lango og Teso-regionene (disse områdene omfatter distriktene Apac, Lira og Alomovar) siden slutten av 2004.

I Acholi-områdene Kitgum and Gulu har imidlertid svært få flyttet ut av leirene, anslagsvis 10 000 i Gulu-distriktet av en total IDP-befolkning på ca 460 000, og i Kitgum-distriktet har ca 4 000 av totalt 310 000 flyttet ut av leirene²⁰. Disse internflyktningene har ikke flyttet tilbake til sine hjemsteder, men til nye bosettinger.

Svært få av husholdningene i acholi-området har tilgang til kontanter²¹. Bare 12 % av disse husholdningene er i stand til å skaffe 12 000 ugandiske shilling (ca 43 NOK) i løpet av en uke, og en av årsakene til dette er at svært få internflyktninger har slektninger utenfor Nord-Uganda. Acholi-diasporaen er svært liten og fragmentert, og få husholdninger mottar pengeoverføringer eller annen støtte fra slektninger utenfor acholi-områdene²². Dette setter internflyktningebefolkningen i acholi-området i en særstilling sammenlignet med andre internflyktninger/flyktninger. Dette kan ifølge Fafo²³ også forklare hvorfor konflikten i nord har vært en av verdens glemte konflikter. Det er ingen sterk diaspora som slåss for sine slektninger i hjemlandet, og det kan ifølge Fafo også forklare hvorfor situasjonen i Nord-Uganda ikke er et sentralt samtaletema i Kampala og andre ugandiske byer utenfor nordområdene.

17 IDCM 2007

18 Regeringskanseliet, Sverige. Mänskliga rättigheter i Uganda 2006

19 OCHA, United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, mai 2006.

20 ibid.

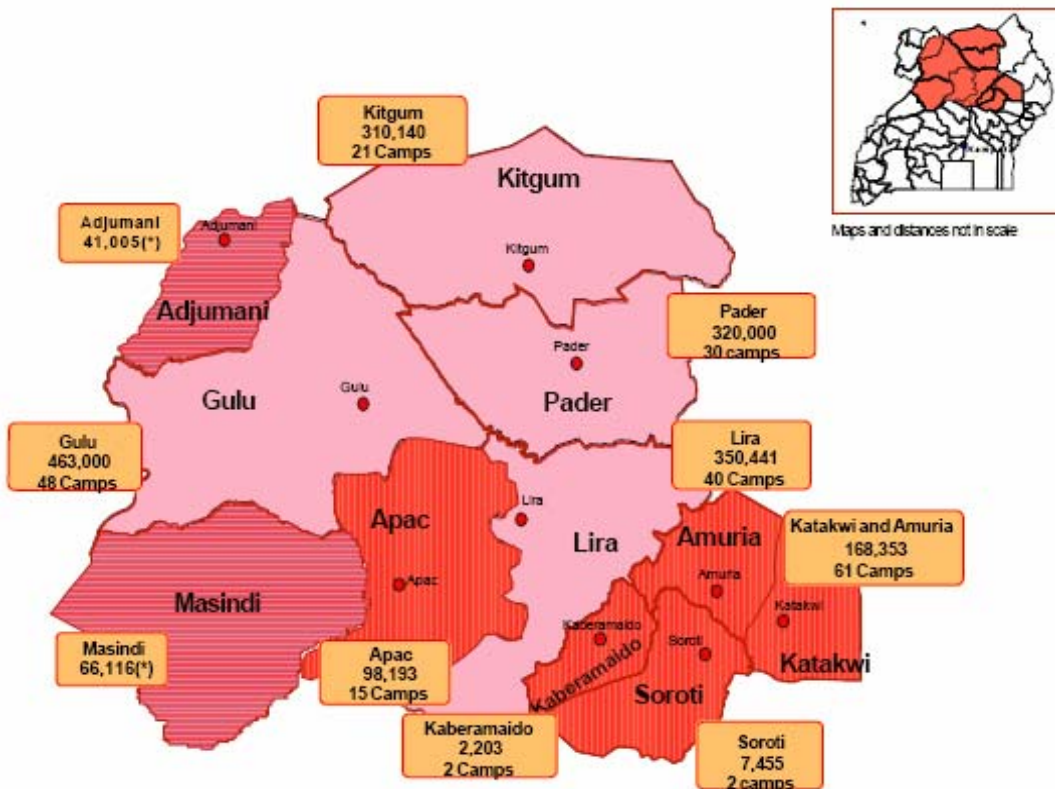
21 Fafo 2005

22 ibid

23 ibid

DISPLACED POPULATION IN NORTHERN UGANDA – APRIL 2006

Total estimated displaced persons: 1,826,906

LEGEND:

- IDPs in camps receiving relief food aid in 2006 - 1,443,581
- IDPs in camps not receiving relief food aid - 276,204
- Adjumani and Masindi - 107,121 (*) - IDP population living with host community

SOURCE(S):
 Districts Authorities
 WFP
 OCHA
 UNHCR
 ICM
 NGOS

Kilde: United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs

UTLENDINGSFORVALTNINGENS FAGENHET FOR LANDINFORMASJON • COUNTRY OF ORIGIN INFORMATION CENTRE
 Storgaten 33 A / Postboks 8108 Dep / N-0032 Oslo / Tel 23 30 90 45 / Fax 23 30 90 00 / e-mail: landinfo@landinfo.no /
 www.landinfo.no

Straffereaksjoner for salg av våpen.

Straffereaksjonene i forbindelse med ulovlig våpensalg vil være avhengig av hvilken lovhjemmel som benyttes. I henhold til den ugandiske straffelovens kapittel V, nr. 23, Treason and Offences against the State, sies det:

- “(1) Any person who— (a) levies war against the Republic of Uganda; (b) unlawfully causes or attempts to cause the death of the President or, with intent to maim or disfigure or disable, unlawfully wounds or does any harm to the person of the President, or aims at the person of the President any gun, offensive weapon, pistol or any description of firearm, whether it contains any explosive or destructive substance or not; (c) contrives any plot, act or matter and expresses or declares such plot, act or matter by any utterance or by any overt act in order, by force of arms, to overturn the Government as by law established; (d) aids or abets another person in the commission of the foregoing acts, or becomes an accessory before or after the fact to any of the foregoing acts or conceals any of those acts, commits an offence and shall suffer death.*
- (2) Any person who forms an intention to effect any of the following purposes— (a) to compel by force or constrain the Government as by law established to change its measures or counsels or to intimidate or to over awe Parliament; or (b) to instigate any person to invade the Republic of Uganda with an armed force, and manifests any such intention by an overt act or by any utterance or by publishing any printing or writing, commits an offence and shall suffer death.*
- (3) Any person who advisedly attempts to effect any of the following purposes— (a) to incite any person to commit an act of mutiny or any treacherous or mutinous act; or (b) to incite any such person to make or endeavour to make a mutinous assembly, commits an offence and is liable to suffer death.*
- (4) Any person who advisedly attempts to seduce any person serving in the armed forces or any member of the police force or prison services or any other security service, by whatever name called, from his or her duty and allegiance to the Constitution commits an offence and is liable to suffer death.”*

I henhold til kapittel V, nr 26 ; Terrorism:

- “(1) Any person who engages in or carries out acts of terrorism commits an offence and is liable to imprisonment for life.*
- (2) Any person who aids, finances, harbours or in any other way renders support to any other person, knowing or having reason to believe that such support will be applied or used for or in connection with the commission, preparation or instigation of acts of terrorism, commits an offence and is liable to imprisonment for life.*

(3) Any person who either—

(a) belongs or professes to belong to a terrorist organisation; or

(b) solicits or invites financial or other support for a terrorist organisation or knowingly makes or receives any contribution in money or otherwise to the resources of a terrorist organisation, commits an offence and is liable to imprisonment for ten years; except that a person belonging to a terrorist organisation shall not be guilty of an offence under this subsection by reason of belonging to the organisation if he or she shows that he or she became a member when it was not a terrorist organisation and that he or she has not since he or she became a member taken part in any of its activities at any time while it was a terrorist organisation.

(4) Without prejudice to the right to adduce evidence in rebuttal, any person who imports, sells, distributes, manufactures or is in possession of any firearm, explosives or ammunition without a valid licence or reasonable excuse shall be deemed to be engaged in acts of terrorism.

(5) The Minister responsible for internal security may, with the prior approval of the Cabinet, declare any organisation engaged in or carrying out acts of terrorism to be a terrorist organisation for the purposes of this section.

(6) In this section, “terrorism” means the use of violence or a threat of the use of violence with intent to promote or achieve political ends in an unlawful manner and includes the use of violence or a threat of the use of violence calculated to put the public in such fear as may cause discontent against the Government.”

I henhold til lovverket kan våpensalg anses som terrorisme, jf kap.V, nr 26, pkt 4, og dermed medføre livsvarig fengsel. Forræderi kan medføre dødsstraff, jf for øvrig rettsaken mot Kizza Bezigye, samt de øvrige PRA-tiltalte (se fotnote 1 s.1).

Kilder:

Fafo, 2005. Northern Uganda Internally Displaced Persons Profiling Study Volume. Tilgjengelig fra http://www.fafo.no/ais/africa/uganda/IDP_uganda_2005.pdf [lastet ned 11.juni 2007]

ReliefWeb, 2007. Uganda. Tilgjengelig fra

<http://www.reliefweb.int/rw/dbc.nsf/doc104?OpenForm&rc=1&cc=uga> [lastet ned 6. juni 2007]

<http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900SID/AHAA-6QLKJ5?OpenDocument> [lastet ned 14. juni 2007]

Civil Society Organizations for Peace in Northern Uganda, 2006. Northern Uganda: What you should know. Tilgjengelig fra <http://groups.ku.edu/~ku4u/basicfacts.html> [lastet ned 14. juni 2007]

ICRC, 2007. Uganda: unable to cope alone, survivors of a long conflict still need help. Tilgjengelig fra <http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/html/uganda-update-180507> UGANDA [lastet ned 8.juni 2007]

The Monitor, 2007. Uganda: Cabinet Suspends Mabira Giveaway. The Monitor, 22. mai. Tilgjengelig fra <http://allafrica.com/stories/200705220121.html> [lastet ned 13.juni 2007]

HRW, 2005. Concerns regarding torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment in Uganda. Tilgjengelig fra □

IDMC, Internal Displacement Monitoring Centre. Uncertain peace process impedes return in north while protection crisis looms in Karamoja region, 2007. Tilgjengelig fra [http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/\(httpCountries\)/04678346A648C087802570A7004B9719?OpenDocument](http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/(httpCountries)/04678346A648C087802570A7004B9719?OpenDocument) [lastet ned 8.juni 2007]

Penal Act Code of Uganda. Tilgjengelig fra http://www.ugandaonlinelawlibrary.com/files/free/The_Penal_Code_Act.pdf [lastet ned 14.juni 2007]

Prendergast J. 2007. The Answer to the Lord's Resistance Army, Strategy Paper. Tilgjengelig fra www.enoughproject.org [lastet ned 8. juni 2007]

Landguiden, Svensk Utrikespolitisk Institut (Elektronisk betalingstjeneste)

The Ministry of Health of Uganda. Health and mortality survey among internally Displaced persons in Gulu, Kitgum and Pader districts, northern Uganda. 2005. Tilgjengelig fra <http://www.who.int/hac/crises/uga/sitreps/Ugandamortsurvey.pdf> [lastet ned 8. juni 2007]

Regeringskanseliet, Sverige. Mänskliga rättigheter i Uganda 2006. Tilgjengelig fra http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/document/?instance=1&action_show_document.511.=1 [lastet ned 8. juni 2007]

US State Department Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, 2007. Country Reports on Human Rights Practices 2006. Uganda. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2006/78763.htm>

WHO, 2006. Strategy paper for 2006. Tilgjengelig fra http://www.who.int/entity/hac/crises/uga/Uganda_StrategyPaper_February06_draft.pdf [lastet ned 11. juni 2007]